

tése, hogy a lehetséges manipuláció milyen szándékokat szolgálhat, illetve ki az, aki eldöntheti, hogy például a születendő életnek hogyan kell megformálódnia.

Az orvoslás jelenkori paradigmájának megváltoztatását sürgeti Szolcsányi Tibor *A placebohatás és az orvoslás etikája* (2009.) című tanulmány szerzője. A szöveg elején rövid történeti felvezető láttatja az olvasóval, hogy a téma, illetve a címben említett orvoslási módszer nem új keletű. A hatvanas-hetvenes évek paradigmaváltása azonban oda vezetett, hogy mindinkább az egyén autonómiájának megsértésére való hivatkozással zárták ki ezt az eljárást a terápiás gyakorlatból. Egészen mellőzni nem lehet, a legtöbb gyógyszer hatásának

ugyanis részét képezi a placebo. Az ez irányú kutatások kimutatták, hogy a tudati és pszichológiai tényezőknek igen nagy szerepe van a gyógyulás folyamatában. Ennek a ténynek a figyelembevételével és példák felmutatásával hadakozik a szerző az általa operacionálisnak nevezett felelősségfelfogás ellen.

A kötetben található tanulmányok mind ugyanarra a problémára keresik a választ, nevezetesen, hogyan lehet az egyre növekvő kockázatokat úgy felmérni, hogy az ennek eredményeképpen létrejött döntések kockázatai felelősséggel vállalhatók legyenek, illetve a felelősségvállalás gyakorlása ne csak lehetőségként tűnjön fel.

Jakab András

■ **JEGYZETEK**

1. Eric Fromm: To have or to be? A New Blueprint for Mankind. Harper and Row, Publishers, Inc., New York, 1976.
2. Ulrich Beck: Világkockázati társadalom. Belvedere Kiadó, Szeged, 2008. 20.

AZ INTERKULTURALITÁS MINT KÖZÖTTISÉG PROBLÉMÁJA

Veress Károly (szerk.): *Az interkulturalitás – interdiszciplináris megközelítésben. Alkalmazott filozófiai kutatások*

■ Nemrégiben látott napvilágot Veress Károly szerkesztésében *Az interkulturalitás – interdiszciplináris megközelítésben* című tanulmánykötet. A könyv a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Filozófia Tanácskocsportjának magyar tagozata által megvalósított nagyobb lélegzetű, hosszabb időre kiterjedő kutatási projekt eredményeként született. A kutatási projektbe bekapcsolódó egyetemi oktatók (Demeter M. Attila, Egyed Péter, Gál László, Ungvári-Zrínyi Imre, Veress Károly) mellett egyetemi hallgatók, mesterképzős diákok és doktorandusok (Bajusz Gábor, Barta Mónika, Czirják Árpád, Ferencz Enikő, Frigy Szabolcs, Lippai Cecília, Lurcza Zsuzsa, Nițu Johanna, Réti Kinga-Eszter,

Schmidt Dániel, Soós Amália, Szócs Krisztina, Zuh Deodáth) is részt vettek.

A kötet egy kutatási folyamatot folytat és tetőz be, amelynek előzetes állomásait a résztvevők által már korábban megjelentetett *A határok átjárhatóságáról*¹ és *Az interkulturalitás filozófiai problémái*² című tanulmánykötetek is jelzik. E kutatási projekt ugyanakkor szervesen illeszkedik a BBTE-n folyó magyar nyelvű filozófiai képzéshez kapcsolódó kutatások fő vonulatába.

Az interkulturalitás, multikulturalitás és transzkulturalitás fogalmainak használata, úgy tűnik, az utóbbi időben divatosává vált. A kötet szerkesztési évét, a 2008-as évet az interkulturális párbeszéd európai

A recenzio az Európai Szociális Alap által 2007–2013 között a POSDRU/107/1.5/S/76841. számú szerződés alapján társfinanszírozott „Modern doktori képzések: nemzetköziesítés és interdiszciplinaritás” című projekt keretében készült.

Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2008.

évének nyilvánították. Az interkulturalitás mint probléma azonban korántsem kizárólag egy modern kori jelenség, hanem épp ellenkezőleg, a vele kapcsolatos tapasztalatok az ókorig nyúlnak vissza. Éppen ezért az interkulturalitásra nem tekinthetünk pusztán úgy, mint egy új intellektuális divatra. A probléma előtérbe kerülése manapság egy szemléletmód felerősödését jelzi, amely az utóbbi két évtizedben végbement társadalmi és politikai változásoknak is tulajdonítható. Az európai társadalom átrendeződése, az uniós csatlakozások folyamata az interkulturalitás problémakörének aktualizálásához vezetett mind elméleti, mind pedig gyakorlati vonatkozásban. Ebben a tágabb körben a különböző kultúrák már sokkal inkább egymás viszonylatában, egymáshoz képest gondolhatók el és tapasztalhatók meg. Ezeket a vonatkozásokat hozzák felszínre a kötet tanulmányai.

A kötet tizennyolc tanulmánya az interkulturalitás, a multikulturalitás és a transzkulturalitás problematikáját különböző megvilágításokban vizsgálja. A hangsúly az interkulturalitás problémakörére helyeződik. A tanulmányok négy nagy tömbbe szerveződnek. Az első tömbbe tartozó tanulmányok az interkulturalitás, interkulturalizmus, multikulturalitás, multikulturalizmus fogalmait járják körül, azok hermeneutikai, fenomenológiai, etikai vonzatait tárgyalják. A második tömb tanulmányai a kultúrához való karteziánus, fenomenológiai, ontológiai, hermeneutikai közelítésmódok lehetőségeivel vetnek számot, míg a harmadik és a negyedik tömb tanulmányai gyakorlati oldalról közelítik meg a kérdéskört. Az interkulturalitást történelmi, valamint társadalmi vonatkozásban tárgyalják, hangsúlyt fektetve a jelenlegi európai, illetve erdélyi kisebbségi létformákra.

A különböző kultúrák találkozása, egymás mellett való élése igen összetett viszonyrendszert alkot, amelyben különböző konstellációk jönnek létre. A kultúrafogalom szemantikai mezejének konstitúciójában viszont több rejlik, mint a hagyományos értelemben vett egyéni megnyilvánulások, közösségi, társadalmi cselekvések együttese. Ezért azt mondhatjuk, hogy az interkulturalitás tapasztalati horizontjában a hagyományos értelemben használt kultúrafogalom meghaladottá válik.

A kötet által jelzett kutatássorozat érdeme, hogy egy önállóan kimunkált interkulturalitás-konceptióhoz s egy ezzel összehangolt kultúrakonceptióhoz jut el, amelyet Veress Károly az új kultúraszemléletet kidolgozó és megalapozó terjedelmes tanulmányában „inter”kultúrának nevez. Az *inter*, azaz *a közti*, *köztes* előtag arra utal, hogy a kultúrákat nem éles határok különítik el egymástól. E jelenség fogalmi szintre emelése a kultúrák között lévő közre irányítja a figyelmet, arra a közre, amely nemcsak mint körülvelt és ezáltal meghatározott jelenik meg, hanem olyasmiként is, amely önmagában meghatározó.

Ennek jegyében több szerző is a kultúra fogalmát a hagyományostól eltérően másik oldalról, az érintkezés, az érintettség és a köziség oldaláról vizsgálva a *kultúraköziségre* és magára a *közöttiségre* irányítja a figyelmet. E perspektívából megvilágítva pedig a kultúrának teljesebb, átfogóbb megértési lehetőségét nyújtják ezek a tanulmányok. Mindezt tehetik azért, mert a fenomenológiai, ontológiai és hermeneutikai perspektívában a kultúra ténylegesen olyan alapvető emberi létmódként tárul fel, amely leginkább a köziség és a közöttiség irányából gondolható el. Ennélfogva egy bizonyos kulturális létállapothoz szervesen hozzátartozik a kultúra interkulturális dimenziója. A megélt kulturális tapasztalatok valójában interkulturálisnak bizonyulnak, úgy is mondhatnánk, hogy minden kultúra interkulturális mezőben képződik. Ez azt jelenti, hogy a különböző kultúrák nem mint elszigetelt entitások léteznek, hanem sokkal inkább az interkulturalitás mezejében képződő együttlétről, egymásra való hatásról, egymáshoz való viszonyról beszélhetünk. A *köz* lényege épp ebben az alakító, ható szerepében érhető tetten. A kultúra lényege mai megközelítésben valójában csakis az *inter*, a *köz* révén tárható fel, csakis úgy, mint *interkultúra*.

Az interkulturalitás alapproblémája úgy is értelmezhető, mint a *másik*, a *más*ság problémája. Gadamer szavaival élve mindannyian mások, ugyanakkor valamennyien önmagunk is vagyunk. A kultúra pedig azt is jelentheti, hogy megtanuljuk a másikat a saját szempontjából kiindulva megérteni. Az *interkulturalitás* nézőpontjának érvényesítése révén a másságok összehasonlítása a megértés

humánus, emberi formáját öltheti magára. Ez lehetővé teszi a kulturális idegen-séghez, a mássághoz, a máshoz és a má-sikhoz való közeledés, közelítés folyama-tát. Az ilyenyszerű interdiszciplináris vizsgálódásoknak éppen ez az érdeme és a gyakorlati haszna.

A kötetbe foglalt tanulmányok szer-zői a problémakör vizsgálatában a kortárs filozófiai megközelítési módok alkalmazására törekednek, hermeneutikai, alkalmazott filozófiai, etikai, politikai filozófi-ai, fenomenológiai, eszmetörténeti néző-pontból világítva meg a kultúra és az interkulturalitás kérdéseit. Ugyanakkor mindvégig párbeszédet folytatnak az antropológiai, szociológiai, politológiai és fe-

minista szempontú kutatásokkal is. A vizsgálódás tehát folyamatosan interdisz-ciplináris horizontban történik.

Ily módon e tanulmányok szintjén si-került ennek az igen aktuálissá vált kérdés-körnek, az interkulturalitásnak egy olyan átfogó, elemző, értelmező és szintetizáló vizsgálatát megvalósítani, amely nemcsak számos tudományterület eredményét gyű-jtötte össze, hanem az empirikus kutatások és a spekulatív filozófiai vizsgálódások köl-csönösen megtermékenyítő egymásra hatá-sának köszönhetően utat is mutat egy új-szerű és egy részletesebb kidolgozásra mindenképpen érdemes kultúrakoncepció irányába.

Péter Mónika

■ **JEGYZETEK**

1. Veress Károly, Gál László (szerk.). Editura Presa Universitară Clujeană, Kolozsvár, 2006.
2. Szigeti Attila (szerk.), Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2007.

HÁROM ÚJ KÖNYV A HATÁRON TÚLI MAGYAR TUDOMÁNYOSSÁGGAL FOGLALKOZÓ AKADÉMIAI ELNÖKI BIZOTTSÁG KIADÁSÁBAN

■ Az Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága megalakulá-sa óta számos kiadványt jelentetett meg különböző információkkal a határainkon kívüli magyar tudományosságra vonatko-zólag (tudományos műhelyek, magyar kutatók stb. számbavétele, konferenciák, ta-nácskozások anyagai stb.). Nemrégiben egy tudományos igényű művet is kiadott (*Magyarságtudományi tanulmányok*).

Legújabbán a bizottság a korábbiaknál tetszetősebb kivitelű, három kis alakú könyvvel jelentkezett, amelyek ismét a ha-táron túli tudományosságról tartalmaznak fontos információkat, sőt – most először – konkrét együttműködési terveket is. (*Tudo-mány és magyarság. – Arany János-díj és -érem: 2002–2010; Magyar–magyar inter-diszciplináris kutatások, intézményi együtt-működések lehetősége; Programtervezetek*. MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága, Bp., 2010.)

A Magyar Tudományos Akadémia 2001-ben egy elnöki rendelkezéssel alapí-totta meg az Arany János-díjakat és -érmet kifejezetten a Magyarország határain túl élő magyar tudósok eredményeinek az elismerésére. Az egyik most megjelent kiadvány (*Tudomány és magyarság*) a há-rom kategóriában kiosztott díj és az Arany János-érem kitüntetettjeinek egész olda-las színes képét és a rájuk és munkássá-gukra vonatkozó legfontosabb adatokat tartalmazza (tanulmányok, pályáiv, kutatói terület, publikációk, kitüntetések, vég-gül a díj, illetve az érem odaítélésének in-doklása). A díj három kategóriája egyéb-ként *életműdíj, díj a kiemelkedő tudomá-nyos teljesítményért és a fiatal kutatói díj*. A díjak és az érem átadására évenként egyszer, az MTA évi közgyűlése keretében kerül sor, bár az érem adományozásánál ettől el lehet térni indokolt esetben. A ki-adványban összesen ötvenhat név szere-